

Asia: VN/32455/2023

## **Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Työttömyyskassat ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä, jotka hoitavat julkista lakisääteistä tehtävää. Työttömyyskassa ei nykyisen lainsäädännön mukaan saa harjoittaa muuta kuin työttömyyskassalaissa tarkoitettua toimintaa. Lausuttavana olevan esityksen tavoitteena on edistää työttömyyskassaan kuuluvien työttömien työllistymistä ja työttömyysuhan alla olevien työssä pysymistä antamalla työttömyyskassoille mahdollisuus järjestää jäsenilleen työllisyyttä tukevia palveluita.

Kohderyhmänä uudessa palvelussa olisi työttömyyskassan henkilöjäsenet. Työttömyyskassan tarjoamat palvelut olisivat yksityistä työvoimapalvelua, ja kassan jäsenelle palveluihin osallistuminen olisi vapaaehtoista. Palvelun laiminlyönti ei johtaisi etuuden menetykseen eikä palveluun osallistumisesta maksettaisi korotusosia eikä kulukorvauksia.

Hallituksen esityksen pykäläkohtaisissa perusteluissa 14 luvun 60 a §:n kohdalla on todettu muun ohella seuraavaa: Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että työttömyyskassa voisi käsitellä jäsenten henkilötietoja palveluiden tarjoamiseksi jäsenen suostumuksella. Tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn perusteena olisi yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohta, eli se, että rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Tähän perusteeseen on hallituksen esityksen mukaan päädytty yhtäältä siitä syystä, että työllisyyttä edistävien palve-

lujen tarjoaminen olisi ehdotuksen mukaan työttömyyskassoille lakiin perustuva, mutta ei kuitenkaan velvoittava tehtävä. Toisaalta huomioon

on otettu se, että tarkoitettujen palvelujen käyttäminen olisi vapaaehtoista, joten on pidetty perusteltuna sitä, että jäsen voisi itse vaikuttaa siihen, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan.

Hallituksen esityksessä on käsitelty myös yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kohtaa 43, jossa on todettu, että suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa rekisterinpitäjä on viranomainen ja jossa sen vuoksi on epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa. Hallituksen esityksessä on todettu, että koska kassan tarjoamiin työllisyyttä edistäviin palveluihin osallistuminen olisi kassan jäsenelle vapaaehtoista, eikä niihin osallistumiseen tai osallistumatta jättämiseen liittyisi velvoittavuutta tai suoria taloudellisia kannustimia, voidaan katsoa, että jäsenellä on edellytykset antaa vapaaehtoinen suostumus henkilötietojen käyttämiseen uudessa säädettävässä palvelussa, vaikka työttömyyskassa muutoin voikin eri tilanteissa päättää jäsentä koskevista etuuksista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a–f alakohdissa on säädetty edellytyksistä, joista ainakin yhden tulee täytyä, jotta henkilötietojen käsittely olisi lainmukaista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltuvuus käsittelyperusteeksi näyttäisi pitkälti riippuvan tässä siitä, voidaanko työttömyyskassan uuden tehtävän katsoa olevan yksityisoikeudellista toimintaa. Hallituksen esityksen kohdassa 12 Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys, on tuotu esille perusteluita, miksi työttömyyskassojen uutta palvelutehtävää ei tulisi katsoa julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Sivulla 25 todetaan, että työttömyyskassojen nykyiset tehtävät ovat selvästi julkisen hallintotehtävän johtamista. Esityksessä on todettu, että julkisen hallintotehtävän käsite on suurelta osin muodostunut perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön myötä. Käsillä olevassa hallituksen esityksessä on tämän maininnan jälkeen selostettu perustuslakivaliokunnan aikaisemmin linjaamaa siitä, minkälainen toiminta voidaan katsoa julkiseksi hallintotehtäväksi ja millainen hallintotehtävä voidaan katsoa olevan jotakin muuta kuin julkista hallintotehtävää.

Julkisen vallan veloitteeksi asetetaan perustuslain 18 §:n 2 momentissa työllisyyden edistäminen. Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä uuden sääntelyn tarkoituksena tavoitteena on edistää työttömyyskassaan kuuluvien työttömien työllistymistä ja työttömyysuhan alla olevien työssä pysymistä antamalla työttömyyskassoille mahdollisuus järjestää jäsenilleen työllisyyttä tukevia palveluita. Työttömyyskassat myös tekevät nykyisen työttömyyskassan toimintaa säätelevien lakien perusteella jäsentensä taloudellisiin oikeuksiin vaikuttavia päätöksiä.

Vaikka työttömyyskassaa ei esityksessä kerrotun mukaisesti ole viranomainen, suostumuksen vapaaehtoisuutta harkittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon mahdollinen epäsuhta rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välisessä suhteessa. Epäsuhtaan olemassaolon toteamiseksi ei siis ole välittämätöntä, että rekisterinpitäjä toimisi nimenomaan viranomaisena, mikäli asiassa voidaan

katsoa kuitenkin olevan seikkoja, joiden voidaan katsoa vaikuttavan katsoa vaikuttaneen siihen, että henkilö ei ole tosiasiallisesti suostumusta antaessaan katsonut olevansa tasavertaisessa asemassa suostumuksen vapaaehtoisuutta arvioitaessa suostumuksen pyytäjän kanssa. Henkilötietojen käsittelyperusteen oikea määrittely on tärkeää, koska jos myöhemmin rekisterinpitäjän käyttämä käsittelyperuste todetaan vääräksi, ei henkilötietojen käsittelyä ole enää mahdollista jatkaa alun perin valitulla käsittelyperusteella. Tämän jälkeen asiassa ennen lain säätämistä olisi tärkeä vielä kiinnittää huomiota sen varmistamiseen, että jälkikäteen toimintaa tarkasteltaessa ei jouduta toteamaan, että suostu-

mus valittuna käsittelyperusteena ei ole suunniteltuun henkilötietojen käsittelyyn soveltuva yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan

a–f alakohtien mukainen käsittelyperuste.

Soveltuvuuteen käsittelyperusteena vaikuttaa oleellisesti se, voidaanko suostumus katsoa annetun vapaaehtoisesti ennen henkilötietojen käsittelyä. Hallituksen esityksessä on tuotu sinänsä laajasti esille yleisen tietosuojasetuksen mukaista pätevästi annetun suostumuksen edellytyksiä henkilötietojen käsittelyperusteena.

Sen varmistaminen, että työttömyyskassa suunnittelussa uudessa tehtävässään voidaan katsoa toteuttavan muusta toiminnastaan irrallista yksityisoikeudellista tehtävää, on kuitenkin asiassa aiheellista, jotta jälkikäteen ei asiassa ei todeta rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä vallitsevan sellainen epäsuhta, joka asettaa suostumuksen vapaaehtoisuuden kyseenalaiseksi ja tekee henkilötietojen käsittelystä suostumusta käsittelyperustetta käyttäen mahdotonta.

Myös sitä olisi aiheellista selvittää lisää, että epäsuhtaa rekisterinpitäjän ja työttömyyskassan jäsenenä olevan rekisteröidyn välillä ei voida kat-

soa olevan muustakaan syystä, vaikka uusi tehtävä katsottaisiinkin täysin yksityisoikeudelliseksi toiminnaksi. Nyt hallituksen esityksessä on todettu, että henkilöllä voidaan katsoa olevan edellytykset antaa vapaaehtoinen suostumus. Esityksestä saa kuitenkin kuvan, että nämä henkilön edellytykset antaa vapaaehtoinen suostumus pohjautuu pitkälti siihen, että uutta tehtävää ei katsota julkiseksi hallintotehtäväksi.

Allekirjoitus

Anu Talus

Tietosuojavaltuutettu

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Rehtonen Terhi  
Tietosuojavaltuutetun toimisto - Tietosuojavaltuutettu Anu Talus